

לדפנות מומלץ להשאיר את המחצלאות בשימושן הקבוע, כפי שנהגו במשכן.

לא היתה בהן קדושה כלל. ואין בשימושן לצורך דפנות משום כלי הפוסלן לסכך. אולם אם יש לו חומרים אחרים לסכך או

סימן צא

ברית מילה בסוכות

ראשי פרקים

שאלה

- א. סעודה לענין קידוש ולענין סוכה
- ב. שתיית יין לשם קידוש מחוץ לסוכה

שאלה*

שבא להשתתף במצוה, כיצד יורשה לטעום ולסמוך על הקידוש, והעצה לתת לתינוק פוטרת את בעיית המברך אך לא את בעיית הציבור הבא להשתתף בשמחת המצוה.

ואף המברך עצמו יש מקור להתיר לו לשתות את היין בבית הכנסת, עיין ביכורי יעקב (סי' תרמ"ב ס"ק ב') שאין קביעות ליין. אלא שהוא כתב כן לענין קידוש בליל שבת בסוכות בבית הכנסת שהמקדש אינו אוכל שם. אך לכבד את הציבור בטעימה אחרי הקידוש יש כאן קביעות סעודה והיא אסורה מחוץ לסוכה.

והנה בהל' סוכה (סי' תרל"ט ס"ב) נכתב:

"אבל מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה, וכמה אכילת עראי? כביצה מפת. ומותר לשתות מים ויין ולאכול פירות (ואפילו קבע עליהו) חוץ לסוכה".

ומאחר ומותר לאכול מחוץ לסוכה פחות מכביצה צ"ע אם מותר לאכול מחוץ לסוכה כזית כדי לצאת י"ח קידוש במקום סעודה. דלענין סוכה אכילת כזית מותרת. ולענין קידוש במקום סעודה אכילת כזית מספיקה (עיין ערוה"ש סי' רע"ג ס"ג). וספיקא דידי הווא, דאיך נתפוס את החבל משני קצותיו, מצד אחד נאמר שכזית יחשב למקום סעודה לענין קידוש, ומצד שני אינו נחשב למקום סעודה לענין מצות ישיבת סוכה? ומדוע לא נאמר מיגו דהוי קביעות סעודה לענין קידוש, מהוה קביעות גם לענין סוכה?

ביו"ט ראשון של סוכות היתה ברית מילה בשעט"מ. לא היתה סוכה גדולה המסוגלת להכיל ציבור גדול והברית התקיימה בביהכנ"ס. כיצד לנהוג בשתיית כוס היין לקידוש? וכיצד לנהוג בתקרובת לציבור?

א. סעודה לענין קידוש ולענין סוכה

בשו"ע (סי' רע"ג ס"ה) נפסק:

"כתבו הגאונים, הא דאין קידוש אלא במקום סעודה, אפילו אכל דבר מועט או שתה כוס של יין שחייב עליו ברכה, יצא י"ח קידוש במקום סעודה..."

וכתב הרמ"א:

"ולפי"ז היה מותר למוהל ולסנדק לשתות מכות של מילה בשבת בשחרית אם שותין כשיעור, אבל נהגו ליתן לתינוק".

אך כמדומה שהעולם לא נוהג כן אלא סומך על הגאונים, וכן משמע מהקצוש"ע (סי' ע"ז ס"ד) אלא שהוא כתב שישתה רביעית נוספת, ועי' מש"כ לעיל סי' כ"ה). גם החי"א לא הביא מנהג זה. ובנ"ד הבעיה אינה רק של המברך, אלא גם של הקהל

* תשרי תשמ"ג

מחוץ לסוכה ולאכול רק כזית מזונות, או משום שאכילת יו"ט עושה אותו קבע וכסברת התניא שהביא בשמו הטעה"מ, או משום דמיגו דהוי קבע לענין קידוש ומקום סעודה, הוי קבע נמי לענין סוכה וכסברת השעה"מ. ועוד יש לחשוש שמא אנשים לא יוכלו לצמצם לאכול רק כזית ויאכלו יותר מכביצה. (ועי' מנחת שלמה ח"ב סי' נ"ח אות ל"ט).

ב. שתיית יין לשם קידוש ומחוץ לסוכה

ולכן עלה על דעתי לומר שהתקרובת לא תהיה ממזונות אלא מיין (או מיין ענבים) ויצאו י"ח קידוש ע"י שכל אחד ישתה כוס יין ויצאו י"ח מקום סעודה, וכאן אין לחוש שמא ישתו הרבה ויעברו על אכילה מחוץ לסוכה, לפמש"כ השו"ע שמוותר לשתות יין מחוץ לסוכה אפילו קבע עליהו. (עיין שע"ת סי' תר"מ סס"ק י' בשם מהר"ק שמוותר בין ופירות אפי' קבע עליהו ואין להחמיר). ובהלכות קידוש פסקו הגאונים ששתיית רביעית יין דינה כמקום סעודה וכמש"כ לעיל בשמם.

מיהו המשנ"ב ס"ק י"ג כתב:

"ודע דכמה אחרונים מפקפקין בדין זה ודעתם שאם שותה יין בקביעות חייב בסוכה ובפרט בני חבורה שקבעו לשתות יין בודאי הוי קבע גמור".

ועיין בה"ל שהביא בשם הגר"א שאין קבע ליין והוא הוכיח להיפך והביא מהריטב"א כדבריו. ויתכן שאם שותים בעמידה אין זו קביעות, ואיסור שתיה מחוץ לסוכה הוא רק **בישיבה** שרק היא עושה קביעות. ומכיון שקידושים מעין אלו נערכים בעמידה אין להם די קביעות ומותר לעשותם מחוץ לסוכה.

וצ"ע אם גם בשתיית יין נאמר מיגו דהוי קביעות לענין שבת הוי קביעות לענין סוכה כשם שאמרנו לעיל לענין אכילה. וי"ל שאכילה שאני. שרק לענין **אכילה**, שחסר לה שיעור ההחשבה הופכת אותה לבת שיעור. אך בשתיה אין לומר שמיגו דהוי חשובה לענין קידוש הוי חשובה לענין סוכה. לא מיבעיא לדעת המחבר

וי"ל ששני דינים הם: מקום סעודה וקביעות סעודה. לקידוש די **במקום** סעודה, לסוכה צריך **קביעות** סעודה. והראיה שלקידוש די בכזית ולסוכה צריך ביצה. ומכיון ששני דינים שונים הם איננו אומרים מיגו מדין אחד לדין אחר.

והנה מש"כ ששיעור מקום סעודה הוא כזית ושיעור קביעות סעודה הוא כביצה, ולכן אין לומר מיגו דהוי מקום סעודה הוי נמי קביעות סעודה, מצאתי בשער המלך (הל' סוכה פ"ו ה"ז) שדן בזה. וזת"ד: התוס' במס' ברכות (מ"ט ב' ד"ה אי בעי) כתבו שיש חיוב לאכול ביו"ט אע"פ שאינו חייב לאכול בסוכה. ושאלו מאי נ"מ בין מצות אכילה ביו"ט למצות אכילה בסוכה? ותרצו שבליל יו"ט א' יש נפ"מ אם ירדו גשמים ואכל מחוץ לסוכה. מדין יו"ט יצא ומדין סוכה לא יצא. ודעת הר"ן והרשב"א שמדין יו"ט די בכזית. ומדין סוכה צריך יותר מכביצה. ותימה על התוס' שלא תרצו כן. ויתכן שהתוס' סוברים שאכילת ארעי ביו"ט אפילו פחות מכביצה, יש לה חשיבות ובעי סוכה ולכן לא תרצו כהר"ן והרשב"א. אלא שלא מצינו פוסק הסובר כן שביו"ט אסור לאכול אכילת ארעי מחוץ לסוכה. ומהתוס' ביומא (ע"ט ב' ד"ה מיני) מוכח דכל שאינו צריך סוכה אינו נחשב אכילת קבע לענין סעודת שבת ויו"ט.

עוד הביא בשם התוספת יוהכ"פ שהק' מדוע בליל יו"ט א' של פסח ושל סוכות די בכזית ואין צורך כביצה? ונשאר בצ"ע. ותי' השעה"מ דאמרינן מיגו דחשיב לענין מצות מצה חשיבה אכילה ידידה גם לענין יו"ט.

ובטעה"מ הביא בשם ס' תניא ושבלי הלקט שביו"ט אסור לאכול אכילת עראי מחוץ לסוכה, דאכילת יו"ט עושה אותו קבע. (מיהו עיין שע"ת סי' תרל"ט ס"ז שלמעשה אין לחוש לדעתם. אך באכילת מצוה יתכן שיודה שמיגו דחשיב לענין מצוה חשיב לענין סוכה וה"ה לענין קידוש, מיגו דחשיב מקום סעודה חשיב גם לענין סוכה ויהיה אסור בקידוש לאכול אפילו כזית מחוץ לסוכה).

וא"כ מכל הנ"ל עולה שא"א לעשות קידוש

הכוס כמש"כ במק"א (עיין לעיל סי' כה), ושיתה כוס מלא לשם מקום סעודה, לא צריך סוכה כי עשה זאת בעמידה. ואפ"ל אם אחרים שותים עמו לא נחשבים לקבע בכך.

ובמשנ"ב (סי' רע"ג ס"ק כ"ו) כתב שבשעת הדחק (כגון מי שלבו חלש במקצת) יכול לסמוך על הפוסקים שגם בפירות אפשר לצאת ידי חובת מקום סעודה. ונלענ"ד שגם כאן זו שעת הדחק. כי כאמור לעיל א"א להציע לציבור מזונות כי יהיו שיאכלו יותר מכביצה. וגם יין יש חשש שלא כל אחד ישתה רביעית. ולכן יש לסמוך על הפוסקים שיוצאים ידי חובה גם באכילת פירות. ומי שלא ישתה יין ויאכל פירות יצא ידי חובה בהם. ועיי' שמירת שבת כהלכתה (ח"ב פ"ד סכ"ד) שי"א שעדיף לאכול פירות מבושלים (בשם א"א אופנהיים וקצוש"ע). וא"כ אפשר לכבד את הציבור בשקדים ובוטנים קלויים וכד'.

ששתיה אין לה קבע, אלא אפילו להמשנ"ב המכריע ששתיה יש לה קבע, לענ"ד אין קבע לשתיה אלא כשיושבים, וכמו שמצינו בברכות דף מ"ג ששייבה עושה קבע, אך בעמידה אין לשתיה קבע, דלא אמרינן מיגו מעמידה לשייבה. וכן משמע מתוס' יום הכיפורים (ע"ט ב' ד"ה מיני תרגימא) שרק השיעור נחשב ע"י המיגו ולא האיכות. ומקום סעודה אינו קביעות סעודה. (עיי' שע"ת סי' תרל"ט ס"ק ח' חילוק מעי"ז).

ומכיון שהנהוג כיום הוא לכבד אנשים בשתיה בעמידה, אף כאן יכולים לסמוך על כך. (אלא שגופו של מנהג זה שמקדשים ומתכבדים בעמידה אינו נראה לענ"ד כמנהג ראוי עפ"י התורה. ובפרט בקידוש שצריך להיות במקום סעודה ורק שייבה עושה קביעות ולא עמידה. ולכן מומלץ לבטל את המנהג המגונה הזה, אך במקום שנהגו כן מותר לכבד את האורחים בסוכות בעמידה, ונמצא קלקולו תיקונו.)

ולכן המברך על הכוס במילה ומקדש בכך על

סימן צב

חולה וחיובו במצוות עשה

תשובה

שאלה

בסוכה כ"ה א' במשנה: "חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה". ובגמ' שם כ"ו א' "ת"ר חולה שאמרד לא חולה שיש בו סכנה אלא אפילו חולה שאין בו סכנה. אפילו חש בעיניו ואפילו חש בראשו". ושם בהמשך הסוגיא אמר רבא "מצטער פטור מן הסוכה". והגמ' מחלקת בין חולה לבין מצטער. חולה הוא ומשמשי פטורין, מצטער הוא פטור, משמשיו לא. וצריך להבין, מה בין חולה שאין בו סכנה לבין מצטער? ומדוע חולה שאין בו סכנה מצדיק גם את פטורם של משמשיו,

חייל חולה צהבת, חומו גבוה, (39 מעלות), והוא חלש ותשוש, ראשו כואב ואבריו כבדים עליו, סובל מסחרחורת והקאות, שוכב בחדר בידוד, ללא סוכה. בבסיס סמוך, במרחק ק"מ וחצי לערך יש סוכה כשרה. אין נשקפת לו סכנה אם ילך לאכול בסוכה. אולם במצבו, ובמרחק שחייב ללכת, הדבר קשה לו מאוד מאוד. האם הוא חייב להתאמץ ולגרור את עצמו מהלך כה גדול כדי לקיים מצות סוכה דאורייתא בלילה הראשון של סוכות, או שמא הוא פטור?